

С.А. Бурий // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 5. – Т. 2. – С. 201.

3. Готелі та інші місця для короткотермінового проживання: Статистичний бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2012.

4. Довбенко О. М. Податкове стимулювання інвестицій в туристичний комплекс України // «Фор-

мування ринкової економіки» / Науковий збірник КНЕУ. – 2007. – № 6. – С. 80–85.

5. Давидова О.Ю. Концептуальні фактори розвитку готельно-ресторанної галузі / О.Ю. Давидова, В.Ю. Лінник // Вісник ОНУ імені Мечнікова. – 2015. – Т.20. – Вип.6. – С.38.

6. <http://who-is-who.com.ua/bookmarket/hotrest2008/11/1.html>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕСУРСНО-ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ENSURING THE DEVELOPMENT OF RESOURCE AND FINANCIAL POTENTIAL OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

*У статті розкрито наукові підходи до визначення категорії «потенціал», ресурсний та фінансовий потенціал підприємства. Обґрунтовано власне бачення даних категорій. Досліджено основні проблеми функціонування підприємств машинобудівного комплексу. Проаналізовано першорядні умови, що сприяють розвитку ресурсно-фінансового потенціалу підприємств машинобудівної галузі. Визначено, що забезпечення розвитку потенціалу машинобудівних підприємств можливе шляхом діагностування чинників впливу на його формування й використання. **Ключові слова:** розвиток потенціалу, ресурсний та фінансовий потенціал, машинобудівні підприємства.*

В статье раскрыты научные подходы к определению категории «потенциал», ресурсный и финансовый потенциал предприятия. Обосновано собственное видение данных категорий. Исследованы основные проблемы функционирования предприятий машиностроительного комплекса. Проанализированы первостепенные условия, способствующие развитию ресурсно-финансового потенциала пред-

приятий машиностроительного комплекса. Определено, что обеспечение развития потенциала машиностроительных предприятий возможно путем диагностирования факторов влияния на его формирование и использование.

Ключевые слова: развитие потенциала, ресурсный и финансовый потенциал, машиностроительные предприятия.

The article reveals scientific approaches to the definition of the category «potential», resource and financial potential of the enterprise. The article substantiates the slash view of these categories, as well as investigates the main problems of the functioning of the machine-building complex enterprises. The article analyzes the primary conditions that will promote the development of resource and financial potential of enterprises of the machine-building complex. It is determined that ensuring the development of the potential of machine-building enterprises is possible by diagnosing the factors of influence on its formation and use.

Key words: development of potential, resource and financial potential, machine-building enterprises.

УДК 678.9

Маршук Л.М.

аспірант
Хмельницький національний
університет

Постановка проблеми. Машинобудування є однією з галузей, що має визначальний вплив на розвиток економіки держави. Для виходу на світовий економічний простір, розширення внутрішнього та зовнішнього ринку збуту продукції машинобудівних підприємств, необхідним є зростання ефективності їх діяльності та підвищення рівня конкурентоспроможності продукції. Зважаючи на нинішній стан вітчизняної ринкової системи, необхідності проведення складних структурних реформ, подолання кризових явищ у фінансово-господарській діяльності актуальними для дослідження постають питання пошуку шляхів розвитку потенціалу машинобудівної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретико-методичних підходів щодо формування потенціалу підприємств про-

мисловості, забезпечення розвитку ресурсно-фінансового потенціалу та ефективного управління наявних можливостей господарюючого суб'єкта займалося багато вітчизняних та зарубіжних науковців-економістів, зокрема, І. Балабанов, І. Бланк, В. Горбоконь, Б. Данилишин, Л. Квятковська, С. Куліш, Є. Лапін, Н. Левченко, А. Турило, І. Плікус та ін.

Постановка завдання. Основною метою статті є розкриття автором усіх складових (внутрішніх та зовнішніх аспектів), що забезпечують розвиток потенціалу на підприємствах машинобудівної галузі з урахуванням нинішніх ринкових умов функціонування підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток підприємств машинобудівної галузі є підґрунтям забезпечення конкурентоспроможності

продукції, наближення (відповідності) її характеристик до світових стандартів, нарощування суспільних благ та зростання купівельної спроможності населення. Динаміка обсягів виробництва продукції машинобудування за останні роки має негативну тенденцію, що пов'язано із рядом несприятливих факторів на ендогенному та екзогенному рівні. Маючи достатній ресурсний, інтелектуальний, трудовий, природний, потенціал вітчизняні підприємства намагаються посилити позиції на зовнішньому ринку збуту продукції, але для цього потрібна й значна державна підтримка. Перш за все на законодавчому рівні – визнання машинобудівної галузі, як однієї із пріоритетних галузей економіки держави.

На світовому ринку машинобудування лідерами галузі залишаються Німеччина, Японія, Англія, Італія, Китай, частка продукції даної галузі яких займає від 30 до 50 % загального обсягу промислової продукції. А в Україні ця частка у 2-3 рази нижча, становить тільки 10,9 % – невеликий показник, як для країни, що позиціонує себе індустріально-розвиненою державою.

Отже, країни-лідери машинобудівної галузі застосовують різні механізми для відновлення виробництва, забезпечення міжнародної конкурентоспроможності машинобудівної продукції. Цей факт підтверджує, що вітчизняні підприємства машинобудування змушені функціонувати в умовах жорсткої конкуренції з боку іноземних виробників [1, с. 29-30].

З метою ефективного управління потенціалом господарюючого суб'єкта, вірного оцінювання, прогнозування сукупних ресурсно-фінансових можливостей, прийняття вірних управлінських рішень, пов'язаних із формуванням та використанням сукупного потенціалу важливим є визначення його сутності, складових та їх особливостей. У специфічному відношенні потенціал можна визначити, як рівень можливого вияву якої-небудь дії, будь-якої функції. Іноді під «потенційною енергією» мають на увазі будь-яку енергію, яка міститься у системі в прихованому вигляді. У більш широкому сенсі потенціал – це сукупність наявних факторів, які можуть бути використані і приведені до дії для досягнення певної мети, результату.

Отже, не пов'язуючи дану категорію із визначеною (конкретною) сферою, потенціал можна розглядати, як здатність матерії переходити від можливості до реальності, від одного стану в інший (наприклад, від старого до нового). При цьому потенціал – це міра єдності досягнутого, яке може бути використане з певною метою, і можливого, тобто досяжного за певних умов. Ще у середині ХХ ст. у ряді тодішніх наукових робіт в основі трактування категорії «потенціал» було відображення міцності економічної системи, могутності держави. Уважалося, що до складу потенціалу входять елементи суспільного виробни-

цтва минулого і поточного періоду. Але починаючи з кінця ХХ ст. вчені-економісти активно розпочинають досліджувати потенціал, значно розширюючи як власне його визначення, так і диференціацію його різновидів [2]. Сучасне бачення терміну «потенціал» характеризує реальну, фактичну здатність підприємства створювати максимальний обсяг матеріальних благ із врахуванням певних ресурсних обмежень, збалансованості трудових та матеріальних ресурсів [3, с. 27].

На нашу думку «потенціал» – це багатоаспектна категорія, що визначає спроможність підприємства до розвитку його як усіх внутрішніх підсистем функціонування, так і покращання взаємодії із ринковими умовами, активізація якої дозволить отримати поставлені цілі господарювання та досягти необхідного рівня конкурентоспроможності продукції.

Щодо ресурсного потенціалу підприємства автор В. Ю. Горбоконь зазначає, що власне – це процес визначення накопичених ресурсів, їх структуризації та побудови організаційних форм ефективного використання. Це система наявних у підприємства ресурсів та тих, які воно здатне мобілізувати за потреби та використати для ведення ефективної діяльності. Ресурсний потенціал підприємства починає формуватися з моменту створення самого підприємства [4, с. 184].

Ми визначаємо «ресурсний потенціал» підприємства, як різнобічну систему можливостей підприємства щодо використання усіх видів власних та додаткових (орендованих, запозичених, взятих у лізинг) ресурсів – матеріальних, а саме земельних, фінансових, техніко-технологічних, інформаційних, інноваційних, інвестиційних, трудових та нематеріальних для їх ефективної взаємодії у процесі виробництва продукції.

Своєрідним індикатором рівня ефективності не тільки окремого підприємства, а загалом розвитку галузей вітчизняної економіки є обсяг фінансового потенціалу. Що прибутковіше діяльність суб'єктів господарювання, то більше фінансових ресурсів акумулюється до місцевих та державного бюджетів у вигляді податків, що впливає й на загальний рівень соціального забезпечення. Фінансовий потенціал підприємства – це сукупність можливостей, що реалізуються фінансовим механізмом (у вигляді можливості ефективного використання наявних фінансових ресурсів для досягнення цілей підприємства та його розвитку) й визначаються фінансовими ресурсами [5, с. 99]. Автор В. В. Турчак фінансовий потенціал підприємства трактує, як сукупність власних і залучених фінансових ресурсів підприємства та можливості системи щодо їх ефективного управління для досягнення загально стратегічних цілей [6, с. 49].

З позиції фінансового менеджменту фінанси підприємства є системою економічних відносин

господарюючих суб'єктів, що ґрунтуються на формуванні, розподіленні та використанні фінансових ресурсів (грошових коштів) під час їх функціонування. Кожне підприємство має визначену систему власних фінансових відносин, які розподіляють на зовнішні та внутрішні (рис. 1) [7, с. 14-20].

Фінансовий потенціал спричинює вплив на темпи перетворення ресурсного та виробничого потенціалів у заплановані результати господарювання та впливає на динаміку відтворювальних процесів у господарюванні промислового підприємства.

Проблематичними аспектами, що стоять на заваді зростання ефективності господарювання машинобудівних підприємств України є наступні:

- територіальний військовий конфлікт призводить до пошкоджень потужностей, порушень енергетичної та транспортної інфраструктури металургійного виробництва;
- перебої в роботі погіршують експортні позиції металургійних заводів і комбінатів;
- безперервно зростають ціни на електроенергію для промислових споживачів;
- складна ситуація із вантажними залізничними перевезеннями. За рік тарифи вже двічі підвищувалися і передбачається чергове зростання ціни на транспортування;
- підприємства змушені купувати валюту, щоб придбати комплектуючі та сировину через те, що валютну виручку забирає держава. На цих валютних операціях продукція втрачає 3% собівартості;
- відсутність у більшості підприємств сертифікату згідно з міжнародними стандартами; модернізують українську металургію в основному зарубіжні компанії;
- за наявних пропозицій вітчизняних підприємств велика кількість комплектуючих і облад-

нання завозиться з-за кордону, тому що так диктує закордонний інвестор;

- на підприємствах немає масового інформування про доступ на європейський ринок;
- труднощі з термінами виконання наявних контрактів з причин застарілих технологій (на більшості підприємств стоїть багатосерійне виробництво за принципом змінно-потоків ліній «верстат-операція», яке передбачає роботу тисячі фахівців, що на сьогодні не потрібно по причині невеликих обсягів замовлень) [8, с. 67-68].

На кожному складову ресурсного та фінансового потенціалу підприємства спричинює вплив ряд чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Від виявлення та обґрунтування даних чинників впливу на потенціал підприємства залежить ефективність його формування та використання в подальшому. Для запобігання впливу негативних факторів зовнішнього середовища управлінським персоналом має бути розроблена низка заходів можливої протидії. А на рівні підприємства у кожному функціональному підрозділі повинні діяти важелі, що впливатимуть на активізацію процесів розвитку можливостей підприємства.

Автор В. І. Михайловський поняття розвитку трактує, як процес закономірних змін, що ведуть до появи нової якості і розширення функціональних можливостей системи [9, с. 118]. На рівні підприємства процеси розвитку потенціалу визначаються шляхом відновлення. Зокрема, сюди входить технічне переобладнання, реконструкція, розширення виробництва, потенційно нове будівництво чи розширення обсягів виробництва продукції [9, с. 119-121].

Періодичне здійснення діагностики ресурсно-фінансового потенціалу машинобудівних підприємств підтримуватиме процеси узагальнення

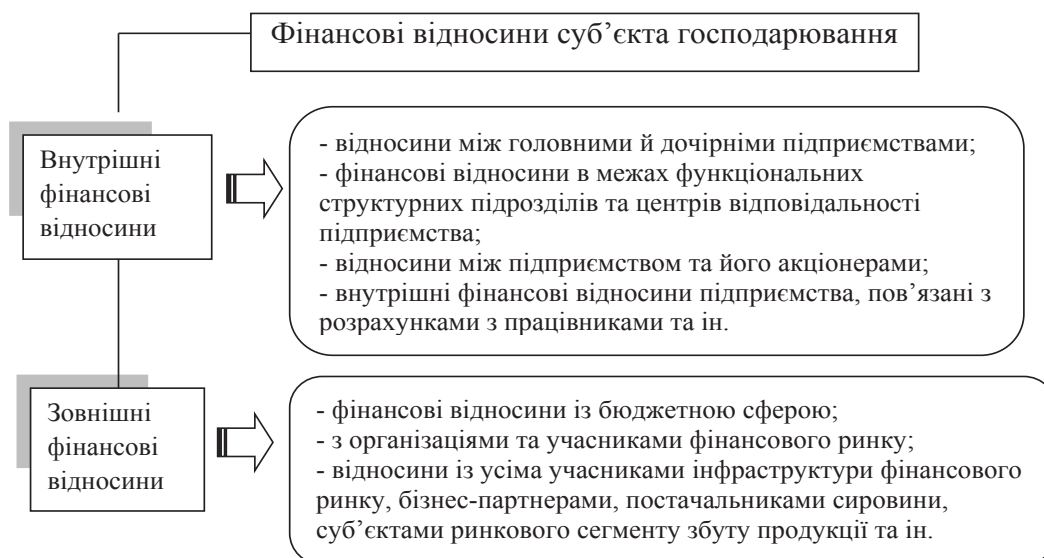

Рис. 1. Сукупність основоположних внутрішніх та зовнішніх фінансових відносин суб'єкта господарювання

інформації та показників відносно стану фінансово-господарської діяльності. Крім того важливим є формування та реалізація на підприємстві моделі стратегічного розвитку, що передбачатиме удосконалення процесів формування та використання потенціалу суб'єкта.

До зовнішніх факторів впливу на потенціал відносяться економічні, соціальні, політичні, юридичні умови, дія яких визначається обмежувальними або стимулюючими заходами з боку різних державних органів, банків, інвестиційних компаній, суспільних груп, політичних сил. Такими заходами, як правило, виступають податкові, процентні ставки, законодавчі, етичні, суспільні норми, тиск політичних сил. Крім того, важливим зовнішнім фактором є також умови конкуренції на ринках ресурсів та умови конкуренції безпосередньо в галузі. Особливе місце у процесі формування потенціалу підприємства належить державі та органам місцевої влади. Нестабільність політичного клімату в першу чергу впливає на інвестиційний клімат, обмежуючи надходження інвестиційних коштів та збільшуючи ризик капіталовкладення [10, с. 200].

Висновки з проведеного дослідження. Актуальним за нинішніх умов розвитку вітчизняної економіки та ринкових вимог функціонування промислових підприємств є проведення подальших наукових досліджень відносно значення потенціалу підприємства та виокремлення напрямів його розвитку. Кожна складова ресурсно-фінансового потенціалу підприємств машинобудування повинна бути кількісно та якісно оцінена, шляхом побудови ефективної системи оцінювання та прогнозування ресурсно-фінансового потенціалу суб'єкта господарювання. Забезпечення розвитку потенціалу машинобудівних підприємств можливе шляхом діагностування чинників впливу на його формування й використання та формування моделі організаційно-економічного механізму ресурсно-фінансового потенціалу підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Меленчук Ю. Сучасний стан та тенденції розвитку машинобудівної галузі України / Ю. Меленчук // Галицький економічний вісник – Тернопіль : ТНТУ, 2014. – Том 47. – № 4. – С. 28-34.
2. Кулиш С. М. Анализ тенденций развития и основные понятия, характеризующие ресурсный потенциал промышленного предприятия / С. М. Кулиш, Р. А. Тимофеев // Евразийский международный научно-аналитический журнал «Проблемы современной экономики». – 2009. – № 2 (30). – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2628>
3. Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : [монография / под ред. Е. В. Лапина]. – Сумы : Университетская книга, 2002. – 309 с.
4. Горбоконь В. Ю. Формування ресурсного потенціалу автотранспортних підприємств / В. Ю. Горбоконь // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 4 (166). – С. 182-191.
5. Плікус І. Й. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація / І. Й. Плікус // Фінанси України. – 2012. – № 4. – С. 91-105.
6. Турчак В. В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання / В. В. Турчак, С. Д. Чижинська // Молодий вчений. – 2014. – № 8 (11). – С. 49-52.
7. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1, 2. – К. : Ника-Центр. – 1999. – 512 с.
8. Чернобровкіна С. В. Сучасний стан та проблеми металургійної та машинобудівної промисловості України / С. В. Чернобровкіна // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – 2015. – № 26 (1135). – С. 62-68.
9. Михайловський В. І. Потенціал і розвиток підприємства. Конспект лекцій / В. І. Михайловський, О. А. Григор'єв. – Львів : НЛТУ України, 2013. – 144 с.
10. Розуменко С. М. Основні фактори формування та розвитку потенціалу підприємства / С. М. Розуменко, С. А. Нестеренко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 4. – С. 199-201.